

РОЗДІЛ 7. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ,  
СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКАСОЦІАЛЬНА Й ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ:  
ДНК, СТРАТЕГІЧНЕ ТА ПРОЕКТНЕ УПРАВЛІННЯ  
В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИSOCIAL AND INNOVATION POLICY IN UKRAINE:  
DNA, STRATEGIC AND PROJECT MANAGEMENT  
IN THE CONDITIONS OF THE SOCIALLY ORIENTED ECONOMY

УДК 331:334:338

**Туріянова М.М.**д.е.н., професор, академік  
Академія економічних наук України**Данилко В.К.**д.е.н., професор, академік  
Академія економічних наук України**Шпиталенко Г.А.**к.і.н., доцент, доцент кафедри  
управління персоналом  
та економіки праці

Житомирський державний

технологічний університет

**Богоявленська Ю.В.**к.е.н., доцент, завідувач кафедри  
управління персоналом  
та економіки праці

Житомирський державний

технологічний університет

**Свінцицька О.М.**к.е.н., доцент кафедри управління  
персоналом та економіки праці  
Житомирський державний  
технологічний університет

У статті проаналізовано теоретико-методологічні засади соціальної політики та інноваційної політики держави в умовах розбудови соціально орієнтованої економіки. Досліджено ДНК і основоположні принципи, які повинні бути покладені в основу саме вітчизняної моделі соціальної держави. Закцентовано на необхідності розвитку стратегічного і проектного управління для забезпечення ефективності функціонування моделі в умовах зростаючої конкуренції. Аргументовано, що ефективна політика повинна стати міцним підґрунтям інноваційного та соціального розвитку країни, подальшого інтегрування у світову спільноту, підставою для розбудови соціальної держави в умовах глобальної конкуренції, здатною забезпечити людський розвиток, гідний рівень і якість життя громадян.

**Ключові слова:** соціальна політика, інноваційна політика, соціальна держава, стратегічне управління, проектне управління, соціальний захист, соціальні гарантії, соціально орієнтована економіка.

В статье проведен анализ теоретико-методологических основ социальной политики и инновационной политики государства в условиях построения социально ориентированной экономики. Исследованы ДНК и основополагающие принципы, которые должны быть заложены в основу именно отечественной модели социального государства. Акцентировано внимание на необходимости развития стратегического и проектного управления для обеспечения эффективности функционирования модели в условиях возрастающей конкуренции.

Аргументовано, что эффективная политика должна стать мощным фундаментом инновационного и социального развития страны, дальнейшего интегрирования в мировое сообщество, основой для построения социального государства в условиях возрастающей глобальной конкуренции, способной обеспечить человеческое развитие, достойные уровень и качество жизни граждан.

**Ключевые слова:** социальная политика, инновационная политика, социальное государство, стратегическое управление, проектное управление, социальная защита, социальные гарантии, социально ориентированная экономика.

The theoretical and methodological principles of social policy and innovation policy in terms of creating a socially oriented economy are analysed, DNA and fundamental principles that should be placed at the core of exactly national model of the social state are studied. The necessity of the development of strategic and project management to ensure the effectiveness of functioning of the model in the face of growing competition is shown. Effective policy must become a strong foundation of innovation and social development of the country, for further integration into the world community, must become the basis for the development of welfare state in the face of global competition, capable of ensuring human development, good level and quality of life of citizens.

**Key words:** social policy, innovation policy, social state, strategic management, project management, social protection, social guarantees, socially oriented economy.

**Постановка проблеми.** Ст. 3 Конституції України визнає людину, її життя, честь і гідність, недоторканість і безпеку найвищою соціальною цінністю та встановлює, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст та спрямованість діяльності держави. Ст. 1 Конституції визначає Україну соціальною державою [1]. Соціальна держава – це високорозвинена, правова, демократична держава, яка визначає людину найвищою соціальною цінністю, забезпечує її права та свободи, гідні умови життя, безпеку і добробут, вільний розвиток та волевиявлення, самореалізацію творчого (трудоного) потенціалу шляхом політичної та ідеологічної багатоманітності, соціальної

спрямованості економіки, проведення активної соціальної політики на принципах громадянського суспільства, соціальної справедливості, рівності, солідарності та відповідальності. Принципи соціально орієнтованої економіки у соціальній державі формують мету економічної політики, причому економіка має розглядатися державою не як самоціль, а лише як засіб розвитку людського капіталу. У співвідношенні «соціальне» й «економічне» друге повинно бути підпорядковане першому.

Проте проявляються негативні тенденції в соціальному розвитку України на сучасному етапі, зокрема: різке розшарування населення, вну-

трішня соціальна криза, низькі показники тривалості та рівня життя населення, індексу людського розвитку тощо є очевидними і свідчать, що проголошений Конституцією курс на розбудову високорозвиненої соціальної держави в Україні є вкрай необхідним і визначає актуальну потребу у формуванні концептуальної її сучасної моделі, глибокого переосмислення змісту соціальної держави та його застосування в українській практиці. Активна та ефективна соціальна політика повинна стати міцним підґрунтям усебічного інноваційного, соціального розвитку країни, подальшого інтегрування у світову спільноту, підставою для розбудови соціальної держави з конкурентоспроможною економікою, здатною забезпечити людський розвиток, гідний рівень і якість життя громадян.

Відповідно, перед представниками економічної науки постає проблема теоретико-методологічного обґрунтування державної соціальної та інноваційної політик, державних реформ, виокремлення й аналіз основоположних принципів, які лежать в основі побудови соціальної держави і відповідають змісту Європейської соціальної Хартії, Загальної декларації прав людини, міжнародних трудових норм і рекомендацій, концептуальних основ гідної праці відповідно до конвенцій та декларацій Міжнародної організації праці в контексті стратегічного і проектного управління на період до 2030 р.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Зазначимо, що тема феномену соціальної держави для іноземних дослідників не є новою. У науковий обіг поняття «соціальна держава» ввів у 1850 р. німецький вчений Лоренц фон Штайн, а пізніше, в 1946 р., поняття соціально орієнтованої економіки (нім. *Soziale Marktwirtschaft*) увів у науковий обіг німецький економіст Альфре Мюллер-Армак у роботі «Командна економіка і ринкова економіка». З другої половини ХХ ст. дослідження теорії соціальної держави ведеться у рамках трьох провідних напрямів політико-правової думки: ліберального (Р. Дарендорф, Р. Рейч, Р. Хейлброннер); консервативного (Е. Альбрехт, М. Фридмен, Ф. А. фон Хайєк, В. Хамм); соціал-демократичного (З. Мосдорф, Й. Штрассер). Стратегічні та проектні принципи управління у новій парадигмі актуалізувалися в Україні в останні роки, що пов'язано з проведенням реформ.

Значний внесок у дослідження питань становлення та реалізації принципів, завдань і функцій соціальної держави, її соціальної політики в умовах соціально орієнтованої економіки зробили так вітчизняні вчені, як: Г. Башнянин, І. Верховод, О. Головніна, Л. Гончарук, А. Гриценко, В. Гришкін, В. Куценко, Барабаш, А. Георгіца, А. Заєць, Ю. Зайцев, Н. Зеліско, Я. Євтушак, І. Жиглей, І. Козаченко, А. Колодій, В. Копейчиков, Н. Оніщенко, В. Погорілко, П. Рабінович, О. Фрицький,

Ю. Фрицький, В. Шаповал, Ю. Шемшученко, І. Стебленко, Л. Яворська та ін. Їхні праці сприяли ґрунтовному осмисленню правових та соціально-економічних засад, феномену соціальної держави та її соціальної політики в умовах розбудови соціально-орієнтованої економіки, стали основою для подальших наукових розвідок.

**Постановка завдання.** Метою статті є оприлюднення результатів дослідження, спрямованого на аналіз теоретико-методологічних засад державної соціальної політики в умовах розбудови соціально орієнтованої економіки, ДНК основоположних принципів, закладених в основу вітчизняної моделі соціальної держави; уточнення змісту, еволюції поглядів та взаємозв'язку таких економічних категорій, як «соціальна держава» та «соціальна політика», значення та місце відповідного соціально-економічного феномену в процесі еволюції стратегічного та проектного управління в контексті розбудови соціально орієнтованої економіки.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Процес виникнення і становлення соціальної держави має тривалу і складну історію, адже соціальні питання та проблеми їх вирішення – це вічний супутник життєдіяльності суспільства та держави. Ідейна основа соціальної держави бере свій початок від трактатів античних мислителів про ідеальний державний устрій, що забезпечує загальне благо для всіх громадян, де є місце великій гармонії, рівності, загальному процвітанню. Практичне формування соціальної держави пов'язане зі зростанням ролі держави в регулюванні відносин в індустріальному та постіндустріальному суспільстві. Як уже зазначалося, поняття «соціальна держава» запропонував у середині ХІХ ст. Лоренц фон Штайн. Найбільш радикальну теоретичну основу інтервенціоністської соціальної держави запропонував у 1879 р. німецький економіст, прихильник державного і християнського соціалізму Адольф Вагнер, який визначав свої переконання як соціально-правові. Його концепція передбачала перетворення буржуазної держави на «державу культури і загального добробуту, одержавлення залізниць, гірських підприємств, банків і страхових організацій, інтеграцію робітничого класу в державу і суспільство без політичних і соціальних революцій». У другій пол. ХІХ – поч. ХХ ст. в країні була вироблена і законодавчо закріплена низка заходів державного і суспільного характеру щодо захисту соціальних інтересів нижчих класів. Так, наприклад, у 1910 р. у Німеччині було введено обов'язкове пенсійне страхування.

Могутнім поштовхом для подальшого розвитку теорії і практики соціальної держави стала світова економічна криза 1929–1933 рр. «Новий курс» президента Ф. Рузвельта у США включив законодавче закріплення прав працівників на колектив-

ний договір та організацію профспілок, загальнодержавні заходи щодо боротьби з безробіттям, допомогу фермерам, рішучі кроки у напрямі соціального забезпечення, ліквідацію дитячої праці і скорочення робочого дня, введення пенсії через старість. Це був американський варіант інтенсивного впровадження практики соціальної держави, що запобіг вельми вірогідній соціальній революції, на багато десятиліть зумовив основні напрями соціальної політики американської держави.

Особливу роль у створенні в західних країнах соціальної держави зіграв так званий «План Беверіджа», представлений у кінці 1942 р. британському парламенту головою одного з його комітетів Уільямом Беверіджем, який почав здійснюватися лейбористським урядом з 1945 р. План розглядався його автором як частина «всеосяжної політики соціального прогресу». Він передбачав нову організацію всієї системи соціального забезпечення через розширення соціального страхування, через включення до нього майже всіх громадян держави, а також через гарантію єдиного національного середнього доходу, якого б вистачало на скромну підтримку життя. Ядром плану був тісний зв'язок соціальної політики з державною економічною політикою, націленою на забезпечення повної зайнятості. Передбачалися створення безкоштовної, доступної всім громадянам державної системи охорони здоров'я, контроль заробітної плати і цін, поступове усунення приватної власності на засоби виробництва й інші заходи. «План Беверіджа» був використаний у соціальній діяльності післявоєнних урядів Бельгії, Данії і Нідерландів, під час створення сучасної системи соціального забезпечення Швеції, найкращої в Європі, послуговував моделлю під час обговорення питань соціально-політичного розвитку і в післявоєнній Німеччині.

Після Другої світової війни почався якісно новий етап у розвитку соціальної держави. Право на соціальний захист було закріплене в Загальній декларації прав людини ООН від 10 грудня 1948 р. і визнавалося невід'ємним правом кожної людини як члена суспільства.

Вперше соціальна держава як конституційний принцип була зафіксована у ст. 20 Конституції ФРН 1949 р., що проголосила Німеччину «демократичною і соціальною федеральною державою». Основний закон розкривав зміст соціальної держави як гарантування гідного прожиткового мінімуму, соціальної рівності, соціального забезпечення загального добробуту, державної допомоги тим, хто не в змозі самостійно себе забезпечити. У 1956 р. Л. Ерхард у книзі «Добробут для всіх» описав досвід реалізації цієї концепції. Німецькі неоліберали створили концепцію перетворення тоталітарного устрою з централізованим управлінням економікою в ринкову економіку, орієнтовану на вирішення соціальних проблем.

Поняття про суто соціальні функції держави постали пізніше за умов сформованої в західних суспільствах державності правового характеру. Соціально-правова спрямованість стала головним змістом діяльності багатьох держав світу. Розвиток інституту власності, ринкових економічних відносин і вільної конкуренції, диференціація суспільства на різнорівневі верстви залежно від матеріальних благ і доходів людей, а також ріст безробіття зумовили необхідність створення нових механізмів соціальної регуляції і, в першу чергу, вдосконалення відносин суспільства і держави для забезпечення другого покоління прав людини, що виникли, – соціальних, економічних і культурних. Суспільство починає вимагати від держави здійснення соціально орієнтованої політики, гарантування і забезпечення соціальних, економічних і культурних прав, певного вирівнювання соціальної нерівності, створення для всіх рівних стартових умов.

Доцільно зазначити, що мета, якої досягають держави, запроваджуючи певні заходи соціальної політики, стала для низки вчених (Н. Ферніс, Т. Тілгон) основним критерієм класифікації сучасних держав. У другій половині ХХ ст. в європейських країнах, США і Канаді сформувалася система суспільних відносин, яку прийнято називати державою загального добробуту. В її основі лежить принцип соціальної спрямованості державної політики на зростання добробуту всіх верств населення. Найвідоміші моделі держави загального добробуту отримали назви ліберальної (англо-американська, англо-саксонська), консервативної (франко-германська), соціал-демократичної (скандинавська модель). Основою кожної моделі стали певні ідеологічні, правові, економічні принципи.

Прикладом реалізації першої традиційно вважають США, Великобританію, Канаду, Австралію. Ця модель ще отримала назву позитивної держави соціального захисту, масштаб соціальних допомог в якій обмежувався метою уникнення гострих соціальних конфліктів і досягнення суспільної стабільності. Для збереження демократії її соціальна політика важлива, але на перерозподіл національного доходу (на користь бідніших верств) і на соціальну структуру суспільства вона впливає мало.

Другим типом вважається держава соціальної захищеності, яка насправді досягає мети забезпечення прожиткового мінімуму для кожного члена суспільства, ліквідації бідності та знедоленості шляхом соціального страхування. Це облагороджений, гуманізований варіант ліберальної держави. Оскільки інструментом гуманізації є широкі соціальні програми, то таку державу можна називати також соціальною. Даний тип держави знайшов своє втілення в таких європейських країнах, як Німеччина, Франція, Італія, Бельгія й Австрія

(«франко-германська модель»). Політику, здійснювану у ФРН, називають також моделлю соціального ринкового господарства.

Третій тип держави загального добробуту – північноєвропейська модель (скандинавська) – проводить соціальну політику, спрямовану на створення рівних життєвих умов для всіх членів суспільства через регулювання доходів, залучення непривілейованих класів (передусім робітників) до контролю над елітою й до прийняття державних рішень. Це стосується, насамперед, Скандинавських країн, де соціальні витрати становлять близько 32% ВВП, за межею бідності перебуває лише 0,1%, рівень безробіття відповідає межах природного (4%), а рівень оподаткування становить близько 50% ВВП [9, с. 553].

Проте, на думку переважної більшості сучасників дослідників соціальної держави, нещодавня глобальна фінансово-економічна криза поставила під сумнів досягнення Північної Америки у сфері забезпечення зайнятості населення. У цілому всі європейські держави стикаються зі схожими ризиками та проблемами. Загальними також є нерівності, що виникають у ринковому середовищі. Важливим також є те, що конвергенція постіндустріальних викликів впливає на національні соціальні держави, котрі достатньо сильно різняться між собою. Таким чином, їхня спроможність відповісти на ці виклики теж неодмінно буде різнитися за умов відмінності внутрішньо присутніх переваг та недоліків. Тому, на думку зарубіжних та вітчизняних науковців, із розпадом біполярного світу суперництво залишилося між трьома основними моделями соціальної держави: неоліберальною, соціально-католицькою та соціально-демократичною [9, с. 18].

Визначаємо, що кожна з моделей функціонує на перспективу, вимагає багатопроєктного управління і призначена для стратегічного розвитку країн.

Сучасна неоліберальна модель (Ірландія, Велика Британія, США) передбачає пріоритет ринкових принципів та захист ініціативного, інноваційного підприємництва за обмеження відповідальності за ринкові невдачі. За винятком системи охорони здоров'я державна підтримка має цільовий характер та спрямована на найбільш незахищені соціальні групи. Таким чином, середній клас заохочується до активних дій у досягненні індивідуального добробуту, а роль держави вбачається у створенні умов для зростання доходів. Акцент зроблено не на задоволенні потреб якомога більшої частки населення, а на підвищенні доходів, що пов'язані з працею. Це дає можливість задовольнити дві основні потреби: сформувані або підвищити адекватну робочу мотивацію та скоротити частку зайнятих, що мають низьку зарплатню. Такий підхід є досить ефективним у ситуації зростання нестабільності ринків праці.

В основі сучасної континентальної європейської моделі лежить спільна для більшості континентальних країн Євросоюзу відданість цінностям сімейного добробуту. Більш помітною ця риса є у південноєвропейських країнах та менш значущою – у Бельгії та Франції. Акцент на сімейному добробуті доповнюється домінуванням державного соціального страхування. Соціальне страхування, що пов'язане із зайнятістю, надає високий рівень соціального захисту за умови безперервної трудової діяльності людини. Із цієї причини країни, що додержуються традицій соціального страхування, спрямовують свої зусилля на впровадження розгалужених систем гарантій та механізмів регуляції працевлаштування [9, с. 23].

Безперервність зайнятості як основа для соціального страхування є досить проблематичною, особливо коли йдеться про захист тих, хто має тимчасовий взаємозв'язок із ринком праці, як, наприклад, жінки або працівники з нестандартною кар'єрою. Слабким місцем системи соціального страхування, на думку фахівців, також є нездатність її швидко та адекватно реагувати на демографічні зміни та зміни структури зайнятості. За умов затримки одержання постійного місця роботи та за наявності нестабільної особистої історії зайнятості людина стикається з труднощами у накопиченні на пенсійному рахунку коштів, достатніх для підтримки стандарту життя, до якого вона звикла. Крім того, покриття дефіциту фондів соціального страхування також неодмінно веде до підвищення податків, що негативно впливає на рівень зайнятості молоді. Пасивне утримання залежних членів родини за збереження гарантій для чоловіка, який у межах цієї моделі розглядається як голова сім'ї, є проблематичним за умови нестабільності шлюбу та зростання кількості нетипових сімей. Високий рівень захисту для стабільно зайнятих разом зі складністю входження до ринку праці у багатьох країнах із плином часу збільшує розрив між привілейованими «інсайдерами» та утисненими «аутсайдерами». Отже, зрозумілим є акцент у науковій літературі на взаємозв'язку цих ризиків соціальної ексклюзії з активним прагненням жінок до економічної незалежності, що як ефект другого порядку спричинює суттєве скорочення народжуваності [9, с. 21]. Для вирішення вищезазначених проблем соціальні держави континентальної Європи підвищують рівень підтримки сім'ї або анонсують соціальне страхування без попередніх сплат, що мають цільовий характер. У цьому контексті добробут сім'ї розглядається у прямій залежності від добробуту її голови (чоловіка), а заходи з його підтримки набувають фундаментального значення.

Заслуговує на увагу той факт, що нині в країнах континентальної Європи є досить чітке розуміння необхідності щонайшвидшого розвитку сис-



теми соціальних послуг, особливо щодо догляду за малими дітьми та літніми людьми. Традиційно така система соціальної держави стає дуже вразливою за умови спаду рівня зайнятості та низького рівня активності частки населення у працездатному віці.

Практика свідчить, що безпосередньо визначення загальних цілей соціальної політики не завжди має значний вплив на реалізацію конкретних заходів у цій сфері. Соціальні проблеми можуть бути дуже схожими, наприклад у Фінляндії та Греції, але кожна з країн – членів ЄС має власні історичні та правові традиції розвитку соціальної держави, несхожі інституціональні структури тощо. За умови такої різноманітності дієвою може бути лише реформа соціальної держави, котра мала б урахувувати особливості кожної окремої країни.

Сучасна скандинавська модель соціальної держави (Швеція, Норвегія, Данія, Фінляндія) є унікальною у використанні державних ресурсів. За визначенням Е. Гідденса, основою цієї моделі є історична та культурна традиції «нордичного егалітаризму», а не лише універсальні принципи соціальної держави [9, с. 23]. У цій моделі держава бере на себе багато завдань, що має на меті досягнення двох основних цілей: по-перше, зміцнення соціального інституту сім'ї шляхом зменшення кількості обов'язків; по-друге, зменшення матеріального та фінансового навантаження та розширення індивідуальної незалежності. Також задоволення потреб у цілому та соціальних потреб зокрема розглядається як шлях зменшення залежності добробуту індивіда від диспозиції в соціоекономічній площині. Скандинавські країни характеризуються універсальними гарантіями стосовно доходів, високим рівнем розвитку системи допомоги дітям, людям з особливими потребами та людям похилого віку. Тим не менше дуже високі податки є слабким місцем цієї моделі соціальної держави, оскільки спричиняють досить високий податковий тиск, передусім на середній клас. Серйозні випробовування для цієї моделі стають реальними під час уповільнення економічного зростання та посилення нерівностей, що спричинені вільним ринком. На думку деяких авторів, скандинавська модель є досить стійкою щодо випробувань постіндустріальними змінами. Ця модель дає змогу найкраще активізувати нові соціальні ролі жінки. Вона також є ефективною у ситуаціях неповної сім'ї з малими дітьми, робітників передпенсійного віку та людей з обмеженими можливостями, що виражається у дієвому сприянні високому рівню соціальної інклюзії. Скандинавські країни належать до числа небагатьох країн, що досягли значного скорочення дитячої бідності та бідності літніх людей. Їхній досвід також доводить можливість ефективного

поєднання соціальної безпеки для літніх людей та ефективної сімейної політики. Це виражається у високому рівні зайнятості за скорочення рівня раннього виходу на пенсію та достатньо високого рівня народжуваності. Все це доводить ефективність заходів превентивного вирішення соціальних проблем [9, с. 23].

Соціально-католицькою виступає соціальна держава, що є результатом поєднання соціального страхування та корпоративного страхування зі значним впливом традицій католицької Церкви. Ця модель домінує у низці країн континентальної Європи, особливо у південній її частині.

Отже, без розроблення стратегій, без реалізації проектів, без програмно-цільового методу фінансування, без багатоаспектного управління ефективності не досягти.

Зазначимо, що інноваційна політика держави має реалізовуватися завдяки створенню адекватних умов розвитку інноваційної екосистеми, стартап-культури, лібералізації інноваційного підприємництва. Країни-лідери відійшли у стратегічному плануванні від розуміння «економіки» на користь «економічного розвитку», «інноваційного розвитку», «розвитку інтелекту». Саме держави зрозуміли необхідність швидкої реакції на зміни у глобальному середовищі, тому чітко визначили вектор «інтелекту, інновацій, технологій майбутнього». З'явився термін Next Economy, який уже поширюється Європейським континентом. І приємно, що й наша модель економічного розвитку вчасно реагує на цю зміну, наповнюючи нашу ДНК новітностями.

Відмінності між сучасними соціальними державами залежать також від типу (моделі) демократії в тій чи іншій країні. Так, за ліберально-демократичної моделі всі фактори демократії – законодавство, власність, ринкова економіка – є механізмами координації індивідуальних інтересів. Свою головну місію держава ліберального типу вбачає в охороні прав людини, тоді як охорона соціальних прав значною мірою перекладається на громадські організації й саму особистість. У таких суспільствах складається модель добробуту за «залишковим принципом» (Р. Тірмас), а пріоритетними тут є громадянські, політичні, а лише потім – соціальні права (С. Ляйбфрід).

Ідеологічну основу консервативної моделі демократії становить ідея виправдання соціальної диференціації в суспільстві. Майнова нерівність розцінюється як цілком природне і нормальне явище. Головна ж місія держави полягає у тому, щоб через гнучку податкову політику здійснювати перерозподіл доходів, водночас надаючи компенсацію за допомогою трансфертів тим прошаркам, які її потребують. Ця модель у сучасній Німеччині характеризується випередженням громадянських та соціальних прав порівняно з політичними.

Соціал-демократична модель акцентує увагу на запобіганні різкій диференціації найвищого та найнижчого рівнів доходів. Серед управлінських важелів вагомими є самоврядні структури. Соціальні гарантії ґрунтуються як на державній, так і на недержавній підтримці. Зайнятість і формальна відсутність безробіття утворюють стабільну податкову базу. Рівень оподаткування загалом значно вищий, аніж, скажімо, у ліберальній моделі. Це й дає змогу державі здійснювати перерозподіл бюджету, забезпечуючи громадян соціальною допомогою. Правові пріоритети північноєвропейської моделі зосереджені на соціальних правах як на головній меті державної політики.

Відмінності в ідеологічних та правових орієнтирах держав різного типу втілюються, насамперед, у фінансових витратах на соціальні цілі. Так, соціальні видатки держав ліберального типу становлять найменшу частку ВВП порівняно з державами, які вибрали для себе інший шлях. У США вони становлять понад 18%. Негативним результатом такої політики є перебування близько 13% населення за межею бідності. Однак позитивним її наслідком слід уважати низький відсоток безробітних – усього 4%. Ця модель є також найдешевшою для платників податків. Найбільший розмір соціальних витрат спостерігається у Скандинавських країнах, які реалізують свій соціально-демократичний вибір. За межею бідності у цих країнах перебуває менше 1% населення. Рівень безробіття дорівнював у різні часи близько 4% (природне безробіття), а рівень оподаткування – близько 50% ВВП [11, с. 549].

Якими ж є основні характеристики соціальної держави, що розбудовується в Україні? Ст. 1 Конституції України визначає, що Україна є демократичною, соціальною, правовою державою. Аналізуючи процес, можливості та напрями розвитку соціальної держави в Україні, необхідно зазначити, що процес розбудови соціальної держави слід розглядати в органічній єдності не лише демократичної, соціальної держави, а й соціально орієнтованої економіки. Соціально орієнтована ринкова економіка виробляє принципи, правила, форми господарювання різних суб'єктів економіки, визначає орієнтири господарської діяльності, критерії соціальної й економічної ефективності, оптимальне поведіння споживачів і виробників в умовах ринкових методів господарювання і соціальної орієнтації економіки.

Нині соціально-економічна політика країн із соціально орієнтованою ринковою економікою зводиться до досягнення таких цілей: 1) економічна свобода – можливості економічних суб'єктів щодо вибору сфери діяльності та моделі економічної поведінки; 2) економічне зростання – зростання економіки, яка забезпечує високий рівень якості життя; 3) повна зайнятість – утримання безробіття

на природньому рівні; 4) стабільність цін – забезпечення фінансової стабільності, протидія інфляції; 5) економічна безпека – збереження економічної рівноваги; 6) соціальна стабільність – створення можливостей для деяких груп суспільства; 7) справедливе оподаткування – встановлення пільг під час сплати податків для груп населення з низькими доходами [7].

Світова політична й економічна думка свідчить про те, що сучасне цивілізоване суспільство ґрунтується на трьох основних засадах: у політичній сфері – громадянське суспільство; в економічній – постіндустріальне, соціально орієнтоване ринкове господарство; у соціальній сфері – соціальне партнерство, справедливий розподіл матеріальних і духовних благ і на цій основі досягнення національної і соціальної злагоди. Досягнення максимально високої якості життя населення є пріоритетною метою соціальної ринкової економіки. Однією з найважливіших передумов, що забезпечують реалізацію цього завдання, є проведення ефективної політики добробуту населення, центральне місце в якій посідають доходи населення, їх диференціація, постійне зростання рівня життя громадян.

В Україні в останні роки розробляються стратегії соціально-економічного розвитку на національному і регіональному рівнях, проекти інтегрованого розвитку міст, проекти децентралізації, стратегічного планування в об'єднаних територіальних громадах. Розроблені за допомогою науковців стратегії дають змогу посилити фінансову спроможність, вивести області в лідери проектів реформ і реструктуризацій. Подальше стратегування та ефективне управління інноваційними проектами допомагають країні бути пізнаваною в глобальних конкурентних умовах, бути визнаною як економічно спроможна.

**Висновки з проведеного дослідження.** Конституційне закріплення системи соціальних прав та свобод людини (ст. 46–49 Конституції України) визначає зміст діяльності та головні завдання України як соціальної держави із соціально орієнтованою економікою, а саме: забезпечення соціальної орієнтації економіки; забезпечення економічної свободи; становлення та зміцнення різних форм власності; розвиток конкурентного середовища; формування механізму вільного ціноутворення; формування ринкової інфраструктури; формування відкритої моделі економіки за дотримання національних інтересів країни; ефективна система соціального захисту населення, наявність соціальної інфраструктури, проведення активної державної соціально-економічної політики; забезпечення безпеки, добробуту, соціального та людського розвитку; забезпечення рівних можливостей, гідного рівня та якості життя населення; соціальної активності та вільного розвитку

особистості; досягнення соціальної стабільності в країні в інтересах кожного члена суспільства тощо. Проголошений Конституцією курс на розбудову високорозвиненої соціальної держави в Україні є вкрай необхідним і вимагає подальшого вдосконалення концептуальної її сучасної моделі, глибокого переосмислення змісту соціальної держави та його застосування в українській практиці. Поза інноваційною політикою, поза стратегічним і проектним управлінням досягнення цього у XXI ст. є неможливим, тому економічний і соціальний розвиток невіддільний від розвитку інновацій, стратегій, проектів.

#### БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. Дата звертання: 29.03.18.
2. Загальна декларація прав людини. URL: [http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995\\_015](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015). Дата звертання: 29.03.18.
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. URL: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995\\_042](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_042). Дата звертання: 29.03.18.
4. Європейська соціальна хартія. URL: [http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994\\_300](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_300). Дата звертання: 29.03.18.
5. Ванденбрук Ф. Глобалізація, нерівність та соціал-демократія. Європейська соціал-демократія: Трансформація у прогресі; пер. з англ. за ред. Р. Куперуса, Й. Кеңдела. К., 2001. 508 с.
6. Головащенко О.С. Щодо моделей соціальної держави. Вісник СевНТУ. 2011. Вип. 116/2011. С. 10–15.
7. Зайцев Ю.К. Соціалізація економіки України як стратегічна потреба її розвитку: дис. ... докт. екон. наук: спец. 08.01.01. К., 2002.
8. Жиглей І.В. Моделі соціальних держав та соціальний захист: екскурс в минуле та майбутнє. Вісник ЖДТУ. 2008. № 4(46). С. 71–79.
9. Козаченко І.О. Особливості еволюції соціальної держави та їхня релевантність до українських реалій. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. 2010. № 891. С. 18–23.
10. Оніщенко Н.М., Пархоменко Н.М. Соціальний вимір правової системи: реалії та перспективи: монографія. К.: Юридична думка, 2011. 176 с.
11. Основи демократії: навч. посіб. / За заг. ред. А. Колодій. К.: АйБі, 2002. 684 с.
12. Яковлюк І.В. Соціальна держава: питання теорії і шляхи її становлення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Х., 2000. 199 с.

#### REFERENCES:

1. The official site of Verkhovna Rada of Ukraine (1996), Constitution of Ukraine, available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Accessed 30 March 2018).
2. The official site of Verkhovna Rada of Ukraine (1948), Universal Declaration of Human Rights, available at: [http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995\\_015](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015) (Accessed 30 March 2018).
3. The official site of Verkhovna Rada of Ukraine (1966), International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, available at: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995\\_042](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_042) (Accessed 30 March 2018).
4. The official site of Verkhovna Rada of Ukraine (1961), European Social Charter, available at: [http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994\\_300](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_300) (Accessed 30 March 2018).
5. Vandenbruk, F. (2001), *Hlobalizatsiia, nerivnist ta sotsial-demokratiia* [Globalization, Inequality and Social-Democracy], Kyiv, Ukraine.
6. Holovashchenko, O.S. (2011), "As for the models of a social state", *VisnykSevNTU*, no 116/2011, pp. 10–15.
7. Zaitsev, Yu.K. (2002), "Socialization of the Ukrainian economy as a strategic need for its development", Ph.D. Thesis, *Economic theory*, Kyiv, Ukraine.
8. Zhyhlei, I.V. (2008), "Models of social states and social protection: the excursion into the past and the future", *Visnyk ZhDTU*, no 4(46), pp. 71–79.
9. Kozachenko, I.O. (2010), "Features of the evolution of the social state and their relevance to Ukrainian realities", *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina*, no 891, pp. 18–23.
10. Onishchenko, N.M. (2011), *Sotsialnyi vymir pravovoi systemy: realii ta perspektyvy* [Social dimension of the legal system: realities and perspectives], *Yurydychna dumka*, Kyiv, Ukraine.
11. Kolodii, A. (2002), *Osnovy demokrati* [Fundamentals of democracy], *AiBi*, Kyiv, Ukraine.
12. Yakovliuk, I.V. (2000), "Social state: questions of the theory and ways of its formation", Ph.D. Thesis, *Theory and history of state and law; the history of political and legal studies*, Kharkiv, Ukraine.

**Turiyanova M.M.**

Doctor of Economic Sciences, Professor,  
Academician of Academy of Economic Sciences of Ukraine

**Danylko V.K.**

Doctor of Economic Sciences, Professor,  
Academician of Academy of Economic Sciences of Ukraine

**Shpytalenko G.A.**

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,  
Senior Lecturer at Personnel Management  
and Labour Economy Department  
Zhytomyr State Technological University

**Bogoyavlenska Yu.V.**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,  
Head of Personnel Management  
and Labour Economy Department  
Zhytomyr State Technological University

**Svintsytska O.M.**

Candidate of Economic Sciences,  
Senior Lecturer at Personnel Management  
and Labour Economy Department  
Zhytomyr State Technological University

#### **SOCIAL AND INNOVATION POLICY IN UKRAINE: DNA, STRATEGIC AND PROJECT MANAGEMENT IN THE CONDITIONS OF THE SOCIALLY ORIENTED ECONOMY**

The theoretical and methodological principles of social policy and innovation policy in terms of creating a socially oriented economy are analysed, DNA and fundamental principles that should be placed at the core of exactly national model of the social state are studied.

The necessity of the development of strategic and project management to ensure the effectiveness of functioning of the model in the face of growing competition is shown.

Effective policy must become a strong foundation of innovation and social development of the country, for further integration into the world community, must become the basis for the development of welfare state in the face of global competition, capable of ensuring human development, good level and quality of life of citizens. The strong social policy should work.

Innovation policy should be oriented on creating adequate conditions for innovative ecosystem development, start-up culture, innovative entrepreneurship liberalisation. Strong countries choose the way of “economic development”, “innovative development”, “mind fullness development” in strategic planning. Nowadays they are creating “Next Economy”, especially in Europe. Our model of economic development is also fulling our DNA by this new trend and necessity.

For doing this, strategy and project management are necessary. Program-aimed financing is needed as well. Thus, economy and social development are impossible without projects, innovations, strategies.